

Deset godina Teatra To Go – neformalne upute za preživljavanje na osječkoj nezavisnoj sceni

Piše: Anđela Vidović

Na hrvatskoj nezavisnoj scene Osijek zauzima posebno mjesto. Razvaline tranzicije te polagano gašenje industrijske proizvodnje utišava optimizam lokalne umjetničke scene, ali i društveni angažman. Izvedbeni se prostor tijekom devedesetih i dvijetisućitih sužava ili nestaje. Umjetnici odlaze, a sve ono na čemu se temeljio san jedne mladosti osamdesetih godina prošlog stoljeća oko STUC-a, danas je završena priča. Kao da mapiramo nestajući prostor. Ako hrvatska nezavisna scena u gruboj skici sadržava eksperimentalnost, inovativnost, interdisciplinarnost i fleksibilnost, na osječkoj se nezavisnoj sceni ona reflektira kao preživljavanje, ali i vjera u budućnost, posebno u radovima Saše Anočića koji će se ulaskom u novi milenij baviti izmišljenim jezikom ("Ide Dada", Dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku, 2001), ali i pokušajem da oživi, uspostavi svojevrzni mit o mogućnosti nove scene u Barutani finim ispreplitanjem života i kazališta ("Alaska Jack", HNK u Osijeku i NUS Barutana). Od Barutane se infrastrukturno odustaje već 2006., no ona se povremeno javlja u proplamsajima Osječkog ljeta kulture, ali i u želji i potrebi studenata Akademije za umjetnost i kulturu za vlastitim prostorom. Jednako se i iz današnje perspektive čini dalekom upornost članova udruge M-art, odnosno njihovo inzistiranje na održavanju programa bez adekvatnog prostora. Godine 2015. prvi će put uspostaviti čvršću vezu s institucijom, Muzejom za likovnu umjetnost u Osijeku te će publici kontinuirano pokazivati drugačije, novo i suvremeno u okviru izvedbenih praksi. U tim i takvim kompleksnim, financijskim zahtjevnim, ali i iznimno kulturno zatvorenim okolnostima nastaje 2014. godine umjetnička organizacija Teatar to go.

Usmjeravajući se na dva manja središta, Osijek i Bjelovar, bez prostora i s teško izborenom pozicijom, u deset godina postojanja na njihovoj se kazališnoj djelatnosti zrcale svi usponi i padovi nezavisne scene. Producirali su osam autorskih predstava prvotno se usmjeravajući na zanemarenu, mladu publiku, da bi se kasnije usmjerili isključivo na kazalište za djecu, koristeći lutkarsko znanje s Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku, ali i osluškujući puls publike nužan za opstanak. Ono što se u desetljeću iza Teatra To Go pokazalo izazovnim jest arhiviranje i dokumentiranje. Nerijetko skromna recepcija, nedostatak pratećih intervjua, oskudne najave, ali i nestalnost izvedbenih prostora, upućuju ne samo na podzastupljenost tema iz kulture u lokalnim medijima, nego i na određenu teorijsku i praktičku pasivnost u

okružju u kojem, slično kao i na državnoj razini, procijep između registriranih i aktivnih umjetničkih udruženja postaje sve veći. Kad je riječ o nezavisnim produkcijama za djecu i mlade, praznina je neupitna, kao i alati pristupanja jer uvjeti rada naspram institucionalnog kazališta nisu ni približno isti. Od prostora za probe, najma dvorane i opreme za premijeru do iznalaženja alternativnih prostora, uigravanja i sustavnijeg rada na autorskom projektu. Ili jednostavnije, kako sam davno zapisala u *Glasi Slavonije* – nezavisna scena nema luksuz razvijanja. No godinama zapravo nema ni prostor. Kao ni sustavnu podršku. Služi kao most prema daljnjem profesionalnom razvoju. Pogotovo kad uzmemo u obzir koji su glumci s osječke Akademije prošli kroz Teatar To Go od Petre Cicvarić, Peđe Gvozdića, Aljoše Čepļa, Antonija Jakupčevića, Ivane Vukićević, Nenada Pavlovića, Matka Duvnjaka Jovića, Ivana Pokupića, Tene Milić Ljubić, Mladena Vujčića, Davora Kovača, Marine Bažulić da nabrojim samo neke.

Od "Slagalice" do "Algoritmije"

"Slagalice" (Muzej za suvremenu umjetnost u Zagrebu, 2014) pripada možda najambicioznijim autorskom projektu redatelja, glumca i jednog od osnivača Gorana Smoljanovića, ali i najavljuje metateatarske i participativne slojeve, koji će biti prisutni u većini njegovih ostalih autorskih projekata. Namijenjena mladima i odraslima u središte stavlja zaboravljenu čovjekoliku lutku, ali i odnos animatora i lutke. "Razredni ~~klasi~~ neprijatelj" (Osječko ljeto kulture, 2015) u režiji Domagoja Mrkonjića pripada jedinoj predstavi Teatra To Go sa zabilježenom recepcijom, ujedno i jednom od rijetkih nastalih po dramskom tekstu Engleza Nigela Williamsa. Iskorištava se prostor izvan kazališta, konkretno derutna bivša zgrada Ugostiteljske i turističke škole. Alen Biskupović na portalu *kazaliste.hr* tad zaključuje: "Međutim, ono što je pohvalno i optimistično jest to da su mladi ljudi okupljeni oko organizacije Teatar To Go, za razliku od Williamsovih, svjesni potencijalnih problema okruženja i da pokušavaju iznaći vlastite načine reakcije i borbe s nepravdama društva i to je ono optimistično što ova pesimistična priča krije."

S "Uspavankom za Uspavanka" (Bjelovarsko kazalište, 2016) zatvara se prva faza kazališnog djelovanja Teatra To Go jer Smoljanović diplomira glumu i lutkarstvo, a sama predstava bilježi veći odjek sudeći po gostovanjima na Lutkokazu, PIF-u, BOK-u i Lutkarskom proljeću. Predstave koje će uslijediti "Majstori" (Pečuško treće kazalište, 2017), "Botaničari" (Dječje kazalište Branka Mihaljevića u Osijeku, 2019) i "Kuhari" (Kulturni centar Osijek, 2023) naslanjanju se na tradiciju *slapsticka* s obrazovnim slojevima pogodnim za putujuću

družinu i gostovanje po školama. Nekad dramaturški nezgrapne, nekad i suviše u igri na sigurno, jasno ocrtavaju autorsku nit vodilju Smoljanovića da publiku valja nasmijati, ali i da valja opstati unutar sustava koji rijetko prepoznaje one izvan, iako su dovoljno dugo tu da im je izboren prostor donekle osiguran. Predstava koja tek hvata korijenje, "Algoritmija" (Ekonomska i birotehnička škola u Bjelovaru, 2024), svojevrsan je povratak na ambiciozne početke u kojem se spajaju kazalište i tehnologija, ali i metateatarski slojevi. Iza dugogodišnjeg *work in progressa* postavljeno je istraživanje o utjecaju predstave i motivacije djece za gradivo algoritama u školskim programima, čime bi se mogla naznačiti nova era u spajanju teorije i prakse.

Entuzijizam, tu da traje

Naoko malena umjetnička organizacija zahvaljujući upornosti popunjava brisani prostor razvijanja umjetnika i publika izvan produkcije kazališnih predstava u okviru spomenutog KLAP KLAPA, koji se od 2019. skroz tri generacije polaznika neprekidno transformira od poigravanja s internetskim novinarstvom u radijskom i video formatu, radionica kazališne kritike, čitateljskog kluba usmjerenog na suvremenu hrvatsku dramu, razgovora s glumcima nakon predstava, stalno ističući važnost dijaloga, ali i brižljivog građenja odnosa između kazališta i publike. Ono što se čini nužnim za daljnji opstanak upravo je naglasak na heterogenim akterima koji će razvijati i usmjeravati različite discipline. U slučaju Teatra To Go – film, kazalište i publiku. Nepristajanje na poraz, entuzijizam i kreativna snaga malenog tima ne maskira stare probleme. Organizacijske, administrativne, logističke, marketinške i računovodstvene. Sve ono o čemu se premalo govori kad je riječ o neprofitnom sektoru u Hrvatskoj. Nakon deset godina u Osijeku, problemi su i dalje isti, a sažimaju se i dalje u nedostatku vlastitog prostora, infrastrukture i financijske podrške. Politički, nedostaje šire razmišljanje o Osijeku kao kulturnom prostoru koji pomalo zaboravlja na nostalgичni vali osamdesetih, ali tu je, pred nama, s ne više toliko mladim, ali vrijednim ljudima spremnim da traju.